



Cîntecul vieții

de

G.M.ZAMFIRESCU

PJA 1618/12



Pe manuscrisul acestei piese se află indicația Iași, ianuarie 1938 — București, iulie 1939. În octombrie, la începutul lunii, George Mihail Zamfirescu avea să închidă pentru totdeauna ochii. Cele patru luni cîte au trecut între iulie și octombrie n-au fost în nici un fel prielnice scrisului. În acel răstimp, Gemi — cum îi spuneau prietenii — n-a mai avut puterea să ridice condeiul. A peregrinat slăbit, cu fața desfigurată, peste care se așternuse o paloare neobișnuită, prin sanatorii, pînă cînd, în ziua de 8 octombrie, a plecat pentru totdeauna dintre cei vii. Așa se explică de ce piesa pe care astăzi revista „Teatrul“ o publică, ca un omagiu adus unuia din reprezentanții cei mai de seamă ai dramaturgiei noastre, nu a fost terminată. Și totuși, așa cum ni se înfățișează ea — ca un manuscris încă neîncheiat, asupra căruia acest muncitor migălos pînă la pedanterie ar fi revenit în mod sigur — răsfrînge în paginile ei personalitatea lui George Mihail Zamfirescu.

Eroii piesei sînt oamenii periferiei, hoinari, ca Iacov din „Maidanul cu dragoste“ sau Luca Lacrimă din *Domnișoara Nastasia*. Ca și aceștia, poartă în suflet amărăciunile unei vieți precare, lipsită de cea fărîmă de lumină către care aspiră, naiv sau conștient, toți eroii lui G. M. Zamfirescu. Ca și aceștia, au conștiința că răutatea unor oameni cum este Maica nu-i o țară sufletească, nu reprezintă o malformație, ci este rezultatul unei vieți aspre, a unor lovituri aprige, primite de-a lungul anilor, a propriei neștiințe de a afla un sens major existenței. *Cîntecul vieții*, ca și întreaga literatură a lui Gemi, reprezintă dorința omului de a ieși din această condiție a întunericului, a obscurantismului moral. Dacă privim atent opera lui vom observa că eroii care reprezintă idealurile majore ale acestei lumi aspiră cu ardore să „ajungă la liman“ nu prin mijloace reprobabile, odioase. Lor le sînt străine actele violente. Chiar un ins cum este Vulpașin, de teama căruia „tremurau șapte mahalale“, nu are altă dorință decît să devină „om cuminte“. Romantică prin excelență, opera lui George Mihail Zamfirescu este una din expresiile cele mai elocvente ale influenței gorkiene asupra literaturii noastre. Eroii săi nu se scufundă toți în mocirla unei vieți abrutizante și mediocre. Mahalaua lui George Mihail Zamfirescu, așa cum ne apare și din această piesă, care vede acum pentru prima dată lumina tiparului*, nu ni se înfățișează ca un peisaj uman neted. E drept, și în această piesă, ca și în *Domnișoara Nastasia*, ca și în „Maidanul cu dragoste“, întîlnim oameni care au voluptatea acestui trai mediocru, din care nici nu pot și nici nu vor să iasă. Manifestă fie o resemnare nelimitată, fie o vulgaritate și o duritate excesivă. Dar George Mihail Zamfirescu a căutat și acei oameni care reprezintă dorința de evadare din promiscuitate, oameni care întru-chipează viitorul. Spuneam mai sus că toți acești eroi au ca trăsătură fundamentală dragostea pentru cultură. Prin ea și datorită ei își realizează fericirea atît domnișoara Nastasia, cît și Frosa, eroina din *Idolul și Ion Anapoda*. Prin ea se va ridica Gil, eroul acestei piese, în care mi se pare că recunosc anume date caracteristice personalității autorului. Domnișoara Nastasia, ca și Frosa, descoperă în luminile cărții adevărata bucurie a vieții. Gil va deveni pictor. El realizează cea aspirație proprie eroilor lui Zamfirescu — desăvîrșirea personalității, împlinirea visurilor pe calea bucuriilor spiritului, în ciuda condițiilor materiale în care trăiesc. Și aici aș vedea semnificația deosebită a acestei piese, în contextul operei lui G. M. Zamfirescu: oamenii mahalalei nu sînt numai acei ce mărturisesc rîvna nobilă de a înțelege bunurile spirituale, dar devin ei înșiși creatorii lor. În această perspectivă, cred că aprecierea, uneori nedreaptă și unilaterală, a operei lui Zamfirescu va trebui corectată.

Ceea ce mi se pare de asemenea demn de subliniat este faptul că Gil, pictorul-ucenic, nu se desparte de imaginea locurilor ce i-au

* Cîteva fragmente au mai apărut, în săptămînile ce au urmat morții scriitorului, în „România literară“, direcția Cezar Petrescu.

vegheat anii copilăriei și adolescenței. Când foștii săi prieteni îi aduc în dar colivia cu pasărea într-însa, el le mărturisește emoționat: „Mi-ați adus... tot maidanul, cu sufletul, cu cîntecele lui“. Nu o nostalgie de esență semănătoristă, nu dorința anihilantă de a se reîntoarce cu orice preț în locurile de baștină îl animă pe Gil. Este conștient că în viața lui s-a petrecut un eveniment hotărîtor, decisiv, că a pășit într-o etapă nouă: „Aici am învățat să muncesc, să văd, să înțeleg, să simt, să încep să-mi aflu un rost în lume.“ Drumul lui merge spre desăvîrșirea artistică. Gil va duce cu el și „cîntecele“ maidanului, acea zestre spirituală pe care, ca și George Mihail Zamfirescu, nu o va părăsi niciodată și la care se va întoarce piră în ultimele clipe ale vieții. De aceea, dacă am vrea să știm cine este Gil, eroul piesei, am spune foarte simplu: George Mihail Zamfirescu. Scriitorul, care își presimțea sfîrșitul, a vrut să creeze în această piesă o imagine simbolică a căii pe care a parcurs-o în viață. Nu sînt partizanul identificărilor biografice, dar ultima scenă a piesei, care reprezintă de fapt și ultimele rînduri scrise de George Mihail Zamfirescu, poate fi considerată un adevărat testament literar. Scrisă poate cu un condei mai obosit, cu inflexiuni sentimentale mai pregnante, piesa pe care o veți citi constituie nu numai cîntecul de lebedă al unui mare dramaturg, dar și mesajul său de caldă dragoste pentru lumea din mijlocul căreia a pornit, fără să o uite vreodată.

Valeriu Rîpeanu

Facsimil din manuscrisul piesei „Cîntecul vieții“

